

ความทุกข์และการแก้ปัญหาความทุกข์ของตัวละคร นาย-บ่าว ในบทละครโนเรื่อง โคะโมะโนะจรรุอิ

สุนิศา ธรรมาวิวัฒน์

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความทุกข์และการแก้ปัญหาความทุกข์ของตัวละครนาย-บ่าวในบทละครโนเรื่องโคะโมะโนะจรรุอิ บทละครเรื่องนี้เป็นเรื่องเกี่ยวกับการพลัดพรากของตัวละคร นาย-บ่าวแต่ท้ายที่สุดได้กลับมาพบกันอีกครั้ง โดยบ่าวออกเดินทางตามหาลูกชายของเจ้านายที่ตัดสินใจออกบวชเพื่อหวังทดแทนคุณบิดามารดาที่เสียชีวิตไปแล้วตามคติความเชื่อที่กล่าวว่า หากลูกชายหนึ่งคนออกบวชจะทำให้บิดามารดาที่เสียชีวิตไปแล้วรวมทั้งบิดามารดาใน 7 ชั่วอายุที่ผ่านมาได้ไปสู่พุทธเกษตรสุขาวดี สำหรับวิธีดำเนินการวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูลนั้นผู้วิจัยได้ศึกษาเนื้อหาในบทละคร วิเคราะห์ความทุกข์รวมทั้งการแก้ปัญหาความทุกข์ของตัวละครและสรุปผลแบบพรรณนาวิเคราะห์ ผลการศึกษาพบว่า

(1) ฌุนมัทซึมะรุ (ตัวละครนาย) มีความทุกข์เนื่องมาจากความตายของบิดา ทำให้เกิดความกังวลว่าบิดามารดาผู้ล่วงลับไปแล้วจะไปสู่อบายภูมิ ซึ่งฌุนมัทซึมะรุแก้ปัญหาความทุกข์ที่ประสบด้วยการตัดสินใจออกบวชทดแทนบุญคุณบิดามารดา

(2) ทะกะกะมิ (ตัวละครบ่าว) มีความทุกข์อันเนื่องมาจากการพลัดพรากจากฌุนมัทซึมะรุลูกชายของเจ้านาย สิ่งที่เป็นเหตุแห่งทุกข์ของทะกะกะมิ คือ ความต้องการให้ฌุนมัทซึมะรุกลับมาอยู่ด้วยกัน ซึ่งทะกะกะมิใช้วิธีการแก้ปัญหาความทุกข์ที่ประสบ 2 วิธี ได้แก่ การออกเดินทางติดตามหาและการกล่าวโน้มน้าวจิตใจ

คำ

สำคัญ

ความทุกข์, การแก้ปัญหาความทุกข์, นาย-บ่าว, โคะโมะโนะจรรุอิ, โอะโตะโกะโมะโนะจรรุอิ

The Sufferings and Suffering Solving of the Lord-Vassal in the Noh Play Koya monogurui

Sunisa Tammawiwat

Abstract

This research aims to study the sufferings and the solutions to the sufferings of the lord and vassal characters in the Noh play, Koya monogurui. The play concerns a lord and his vassal who were separated, but eventually managed to get back together. The vassal departed to find the lord's son, who decided to become a monk to express his gratitude to his late parents. It was believed that if a son becomes a monk, his parents and forefathers up to the 7th generation would be allowed to enter the Buddhist pure land. In this study, the content of the Noh play was analyzed in order to identify the sufferings as well as the solutions to the suffering of the lord and the vassal. The findings were summarized using descriptive analysis. The results indicated the following:

(1) Shunmitsumaru (the lord character) suffered from the death of his father. He was concerned that his late parents would go to Abaipomi, the undesirable land, after death. Shunmitsumaru decided to solve the suffering by becoming a monk to express his gratitude to his parents.

(2) Takashi (the vassal character) suffered due to his separation from Shunmitsumaru, the lord's son. The cause of his suffering came from his desire to get back with his lord's son. Takashi solved the suffering by trying to find him and to convince him to come back.

Key words

Sufferings, Suffering Solving, Lord-Vassal, Koya monogurui, Otoko monogurui

1. บทนำ

บทละครโนเรื่อง โคะยะโมะโนะรุอิ (高野物狂) จัดอยู่ในการแสดงละครโนลำดับที่สี่ (四番目物) ประเภทโอะโตะโกะโมะโนะรุอิ (男物狂) แต่งโดยเสอะมิ (世阿弥) เรื่องราวกล่าวถึงอิระมะทซุ (平松) แห่งแคว้นฮิโตะชิได้เสียชีวิตในฤดูใบไม้ร่วงปีที่ผ่านมา โดยก่อนเสียชีวิตได้สั่งเสียบ่าวที่ชื่อ ทะกะมิโนะมิโร (高師四郎) ให้ดูแลณุมิทซุเมรุ (春満丸) ผู้เป็นลูกชายที่ยังเล็กอยู่ ในปีต่อมาเมื่อถึงวันครบรอบการเสียชีวิตของอิระมะทซุ ทะกะมิโนะมิโรได้ไปวัดประจำตระกูลเพื่อบำเพ็ญกุศลเมื่อกลับมาก็ได้รับจดหมายจากณุมิทซุเมรุ เนื้อความในจดหมายกล่าวว่าณุมิทซุเมรุออกจากบ้านไปบวชเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้แก่พ่อแม่และบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้วได้ไปสู่นิคมแดนพุทธเกษตรสุขาวดีและไม่ต้องการให้ทะกะมิออกติดตามหา แต่ทะกะมิเมื่ออ่านจดหมายแล้วรู้สึกเสียใจจนจิตใจฟั่นเฟือนและด้วยความเชื่อในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างนาย-บ่าวที่มีอยู่ถึง 3 ขาดิจึงได้ออกเดินทางตามหาจนมาถึงวัดบนภูเขาโคยะและได้พบกับณุมิทซุเมรุ ท้ายที่สุดทั้งสองคนก็ลงจากเขากลับไปอยู่บ้านด้วยกัน

คำว่า โมะโนะรุอิ (物狂) นั้นหมายถึงคนที่จิตใจฟั่นเฟือนหรือวิกลจริต วินัย จามรสุริยา (2554, น. 46-47) กล่าวว่า “อาการวิกลจริตในละครโนไม่ได้หมายถึง อาการป่วยทางจิตหรือมี อาการคลุ้มคลั่ง อาละวาดดังเช่นอาการป่วยทางจิตของคนในสมัยปัจจุบันแต่เป็นอาการขาดสติเพียงชั่วขณะหนึ่งเท่านั้น ในหนังสือฟูมิกะเด็น (ทฤษฎีการแสดงละครโนของเสอะมิ) กล่าวถึงสาเหตุที่ทำให้คนปกติกลายเป็นคนวิกลจริตในละครโนว่ามีสองประการคือ เกิดจากการถูกวิญญานอื่นหรือเทพเจ้าเข้าสิงและเกิดจากการคิดคำนึง ถึงคนที่พลัดพรากจากกันไป” ตัวละครเอกในบทละครประเภทนี้อาจจะ

เป็นชายหรือหญิงที่ยังมีชีวิตอยู่และได้ออกเดินทางตามหาบุคคลอันเป็นที่รักจนจิตใจขาดสติฟั่นเฟือน หากตัวละครเอกเป็นหญิงจะเรียกว่า อนนะโมะโนะรุอิ (女物狂) ตัวอย่างเช่น บทละครเรื่องซุมิตะงะวะ ฮะนะงะตะมิ เฮียะกุนัน เป็นต้น กรณีตัวละครเอกเป็นชายจะเรียกว่าโอะโตะโกะโมะโนะรุอิ (男物狂) เช่น บทละครเรื่องโคะยะโมะโนะรุอิ และทซุซึรุเมะ บทละครโนที่มีเนื้อเรื่องเกี่ยวกับการพลัดพรากของตัวละครพ่อแม่-ลูกและได้กลับมาพบกันอีกครั้งนั้นพบว่ามีเป็นจำนวนมาก แต่เรื่องที่เกี่ยวข้องกับการพลัดพรากและได้กลับมาพบกันของนาย-บาวนั้นมีน้อยมาก ชะนะริ เคนตะโร (佐成健太郎, 1991, p. 602) กล่าวถึงสาเหตุการสร้างตัวละครให้เป็นนาย-บ่าวไม่ใช่พ่อแม่-ลูกในบทละครเรื่องโคะยะโมะโนะรุอิว่า “เรื่องนี้ได้สร้างให้มีฉากการร้ายรำคู่เซะมะอิที่ภูเขาโคยะ แต่เนื่องจากในอดีตภูเขาโคยะเป็นสถานที่ที่ต้องห้ามสำหรับสตรีเพศ ดังนั้นจึงไม่สามารถที่จะให้ตัวละครหญิงเป็นผู้ร้ายรำได้ นอกจากนี้หากเนื้อเรื่องเป็นการกลับมาพบกันของพ่อแม่แล้ว ก็ไม่มีเหตุผลความจำเป็นที่จะต้องสร้างเรื่องให้ลูกออกบวชเพื่อทดแทนคุณพ่อแม่แต่อย่างใด”

วรรณกรรมหลายประเภทในสมัยคะมะคุระ-มุโระมะชิ (ค.ศ.1192-1603) ซึ่งรวมถึงวรรณกรรมบทละครโนนั้นต่างก็ได้รับอิทธิพลจากสังคมที่มีความวุ่นวาย ทั้งการเกิดสงครามแย่งชิงอำนาจทางการเมืองและเกิดภัยพิบัติทางธรรมชาติหลายครั้ง ความทุกข์ทำให้ผู้คนตระหนักถึงความเป็นอนิจจังของชีวิตพร้อมกับการน้อมนำศาสนามาเป็นที่พึ่งทางใจ ดังที่เสาวลักษณ์ สุริยวงษ์ไพศาล (2528, น.48) กล่าวว่า “เมื่อศึกษาประวัติวิวัฒนาการของละครโน เราจะพบจุดกำเนิดของ

อิทธิพลของศาสนาในละครโนเริ่มตั้งแต่การแสดง ชะรุนแรงตามวัดในศาสนาพุทธและวิหารชินโตซึ่ง ทำให้เนื้อหาของการแสดงเจือปนเรื่องราวทาง ศาสนาเข้าไว้ และกลายเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งในการเผยแพร่ศาสนาในรูปแบบที่เข้าใจได้ง่ายสำหรับ สามัญชน... ศาสนาพุทธหล่อหลอมให้ตัวละครใน ละครโนเต็มไปด้วยความปรารถนาที่จะให้ศาสนา พุทธเป็นเครื่องมืออำนวยความสะดวกให้หลุดพ้นจากชีวิตใน โลกนี้ที่เต็มไปด้วยความทุกข์โศก” ยิ่งไปกว่านั้น สะอะมิผู้แต่งบทละครเรื่องนี้ได้รับการอุปถัมภ์ จากโชกุนอะชิคะงะ โยะมิมิทซุ ผู้เลื่อมใสศรัทธา ในพุทธศาสนานิกายเซ็น จึงยังทำให้ละครโน ของสะอะมิได้รับอิทธิพลจากพุทธศาสนาอย่าง เห็นได้ชัด

จากความเป็นมาดังกล่าวข้างต้น พบว่า บทละครโนเรื่อง โคยะโมะโนะงุรุอิ มีความเกี่ยวข้องกับ ทางพุทธศาสนาในหลายมิติ ทั้งมิติมุมมองของ ผู้แต่ง มิติทางด้านเนื้อหาเรื่องราว และมิติสภาพ ภูมิหลังทางสังคม การศึกษาความทุกข์และการแก้ ปัญหาความทุกข์ของตัวละครนาย-บ่าวในบทละคร โนเรื่องโคยะโมะโนะงุรุอิ ไม่เพียงแต่จะทำให้เข้าใจ แนวคิดของผู้คนในสังคมผ่านการกระทำของตัว ละคร หากแต่สิ่งสำคัญยังทำให้ได้เรียนรู้สิ่งที่เป็น ทุกข์ เหตุแห่งทุกข์ และการแก้ปัญหาเพื่อก้าวข้าม ความทุกข์ของตัวละคร รวมไปถึงเห็นแนวทางของ การปฏิบัติเพื่อนำไปสู่การดับทุกข์ได้

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาความทุกข์และการแก้ปัญหา ความทุกข์ของตัวละครนาย-บ่าวในบทละครโนเรื่อง โคยะโมะโนะงุรุอิ

3. ขอบเขตการวิจัยและวิธีดำเนินการวิจัย

3.1 ขอบเขตการวิจัย

บทความฉบับนี้ศึกษาความทุกข์และการ แก้ปัญหาความทุกข์ของตัวละครนาย-บ่าวที่ปรากฏ ในบทละครโนเรื่องโคยะโมะโนะงุรุอิ โดยต้นฉบับ วรรณกรรมที่นำมาอ้างอิงในบทความฉบับนี้ นำมา จากหนังสือ โยเกียวกุกะอิกัน เล่ม 1 ของสำนัก พิมพ์เมจิโอะอิน ตีพิมพ์ในปี ค.ศ. 1991

3.2 วิธีดำเนินการวิจัยและการวิเคราะห์

ข้อมูล

ผู้วิจัยศึกษาเนื้อหาในบทละคร และ วิเคราะห์ความทุกข์รวมทั้งการแก้ปัญหาความทุกข์ ของตัวละครและสรุปผลแบบพรรณนาวิเคราะห์

4. ข้อตกลงเบื้องต้น

4.1 นิยามศัพท์เฉพาะ

4.1.1 ความทุกข์ หมายถึง สภาพ ที่ทนได้ยาก ในที่นี้หมายถึงปัญหาต่างๆ ของ ตัวละคร ซึ่งจำแนกเป็น

(1) **สภาวะทุกข์** หมายถึง ความทุกข์ที่มี ประจักษ์อยู่ในสภาพร่างกายของคนเรา ตั้งแต่เกิดจน ตาย มี 3 ประการ ได้แก่ ชาตทุกข์ (ความเกิด) ชรา ทุกข์ (ความแก่ชรา) และมรณทุกข์ (ความตาย)

(2) **ปณิณณทุกข์** หมายถึง ความทุกข์ ที่จรมาจากที่อื่นโดยเกิดขึ้นเป็นครั้งคราว ตาม เหตุการณ์และสิ่งแวดล้อมของชีวิต

4.1.2 การแก้ปัญหาความทุกข์ หมายถึง วิธีที่ตัวละครใช้เพื่อแก้ปัญหาความทุกข์ หรือเพื่อให้ผ่านพ้นจากความทุกข์ที่กำลังเผชิญอยู่

4.2 ระบบถอดอักษรภาษาญี่ปุ่น

บทความฉบับนี้ใช้ระบบถอดอักษรภาษา ญี่ปุ่นซึ่งเป็นผลงานวิจัยของอาจารย์สาขาวิชาภาษา ญี่ปุ่น อาจารย์ภาควิชาภาษาศาสตร์ และอาจารย์

ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

5. สมมติฐาน

ตัวละครนาย-บ่าวในบทละครโนเรื่อง โศกโนโธ มี ความทุกข์ที่เกิดขึ้นเป็นครั้งคราวตามเหตุการณ์สิ่งแวดล้อมและแก้ปัญหาความทุกข์ด้วยวิธีการที่สอดคล้องกับแนวคิดทางพุทธศาสนาและสังคม

6. ผลการวิเคราะห์ความทุกข์และการแก้ปัญหาความทุกข์

6.1 ตัวละครนาย

それ 受け難き人身を受け。逢ひ難き如来の教法に逢ふ事。闇夜の燈火。渡りの船待ち得たる心地して。われと覺めん夢の世に。今を捨てずは徒らに。又三途にも歸らんこと。歎きても猶餘りあり。この生にこの身を浮かめずは。いつの時をか。頼むべき。然るに一子出家すれば。七世の父母成佛すといへり。この身を捨てて無為に入らば。別れし父母の御事のみか。生々の親を助けんこと。これに如かじと思ひ切りつつ家を出で。修行の道に赴くなり。

(佐成健太郎, 1991, pp. 604-605)

“การได้เกิดมาเป็นมนุษย์ที่เชื่อว่าจะได้เกิดกันอย่างง่ายตาย การได้พบธรรมะของพระศาสดาพุทธเจ้าที่หาได้ยากยิ่งเปรียบประหนึ่งเวลาค่าคืนได้รับคูปองหรือในยามยากลำบากที่ไม่สามารถข้ามฝั่งได้แล้วได้พบเรือ ทุกสิ่งล้วนเป็นสิ่งที่น่ายินดี ดังนั้น หากเราไม่ออกบวชละทิ้งโลกในปัจจุบันที่ไม่จีรังยั่งยืนดังความฝันแล้ว เมื่อตายไปก็จะกลับไปยังอบายภูมิทั้ง 3 อีกจะมาร่ำครวญเสียใจภายหลังเพียงใดก็ไม่เกิดประโยชน์ ในขณะที่เกิดมาในโลกมนุษย์หากไม่สร้างกุศลไว้แล้วเมื่อใดจะได้ไปยังพุทธเกษตรสุขาวดี ยิ่งไปกว่านั้นมีคำกล่าวที่ว่า หากลูกคนหนึ่งได้ออกบวชก็จะทำให้พ่อแม่ทั้ง 7 ชั่วอายุได้บรรลุนิพพาน ตอนนั้นหากเราออกบวชไม่เพียงแต่พ่อแม่ในชาตินี้ที่เสียชีวิตไปแล้วยังได้ช่วยเหลือบรรดาบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้วด้วย ไม่มีอะไรเป็นเรื่องที่น่ายินดีเท่านี้อีกแล้ว เราจึงได้ตัดสินใจออกบวชเข้าสู่หนทางแห่งธรรม...”

¹ บรรลุนิพพาน หมายถึง การที่วิญญาณได้หลุดพ้นจากวัฏสงสารซึ่งเป็นความสุขในโลกหลังความตาย (สิริมพร สุริยะวงศ์ไพศาล และวินัย จามรสุนทร, 2555, น.192)

6.1.2 การแก้ปัญหาความทุกข์ ด้วยการออกบวชทดแทนบุญคุณบิดามารดา

จากข้อความที่ณัฏฐมิตฺตมุนีกล่าวข้างบนนี้ว่า “ยิ่งไปกว่านั้นมียกกล่าวที่ว่า หากลูกคนหนึ่งได้ออกบวชก็จะทำให้พ่อแม่ทั้ง 7 ชั่วอายุได้บรรลุนิพพาน ตอนนี้หากเราออกบวชไม่เพียงแต่พ่อแม่ในชาตินี้ที่เสีย ชีวิตไปแล้วยังได้ช่วยเหลือบรรดาบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้วด้วย ไม่มีอะไรเป็นเรื่องที่น่ายินดีเท่า

นี้อีกแล้ว เราจึงได้ตัดสินใจออกบวชเข้าสู่หนทางแห่งธรรม” แสดงการตัดสินใจในการออกบวชทั้งยังแสดงให้เห็นว่าณัฏฐมิตฺตมุนีเป็นบุคคลที่มีกตัญญูตาธรรม ซึ่งไม่เพียงแต่กับบิดามารดาผู้ให้กำเนิดเท่านั้น หากยังมีความสำนึกในบุญคุณของพระภิกษุในฐานะผู้มีพระคุณที่ได้เลี้ยงดูมาจึงให้ความเคารพ รักประหนึ่งเป็นพ่อแม่ตัวเอง ดังที่ได้กล่าวถึงพระคุณของพระภิกษุในใจจดหมายล่าวว่า

父母に別れしその後は。唯おことをこそひたすらに。父とも母とも頼みつれ。かくとも申さで別るること。乳房の恩の父母に。再び別る心地して。名残こそ惜しう候へ。かまひて尋ね給ふなよ。三年が内には必ず必ず。身の行方をも知らせ申さん。

(佐成健太郎, 1991, p. 605)

“ตั้งแต่ท่านพ่อท่านแม่ได้ตายจากไป เราก็มีเพียงเจ้าเป็นที่พึ่งพิงประหนึ่งพ่อแม่ ดังนั้นหากเราจะจากไปโดยไม่กล่าวคำรำลึกก็เท่ากับเราจะต้องจากกับพ่อนมแม่นมผู้มีพระคุณอีกครั้ง แม้จะเสียใจที่จะต้องลาจากแต่ขอท่านอย่าได้ตามหาเราเลย ภายใน 3 ปีนี้เราจะส่งข่าวมาถึงท่านอย่างแน่นอน”

แนวคิดเรื่องการเวียนว่ายตายเกิดในวิถีสงสารที่กล่าวถึงอภายภูมิ 3 รวมทั้งแนวคิดอันสังข์ของการออกบวช ดังปรากฏคำกล่าวในบทละครว่า 一子出家すれば。七世の父母成佛すといへり。 ซึ่งมีความหมายว่า การที่ลูกหนึ่งคนได้ออกบวชจะมีอันสังข์ทำให้พ่อแม่ได้บรรลุนิพพานซึ่งไม่เพียงแต่พ่อแม่ในชาติปัจจุบันเท่านั้น หากยังมีอันสังข์แผ่ไปถึงพ่อแม่ในอดีตทั้ง 7 ชั่วอายุ² ด้วยในพจนานุกรมจิโกะ โกะโตะวะสะ 『故事ことわ

ざ辞典』(1956, p.69) ปรากฏคำกล่าวที่มีความหมายใกล้เคียงกับในบทละครว่า 「一子出家すれば七世の父母皆得脱す」 และในหน้า 62 ยังปรากฏอีกหนึ่งคำกล่าวที่ว่า 「一人出家すれば九族天に生る」 ซึ่งมีความหมายว่า หากลูกคนหนึ่งออกบวช ญาติ 9 ชั่วโคตร³ ได้ไปสวรรค์

คำอธิบายเนื้อหาบทละคร (注) ในหนังสือโยเกียวกุวะอิกัน (佐成健太郎, 1991, p.605) กล่าวว่า “คำว่าพ่อแม่ 7 ชั่วอายุนั้นมีปรากฏในพระ

² คำว่าพ่อแม่ในอดีต 7 ชั่วอายุ คือ 1) พ่อแม่ของพ่อแม่ (ปู่ย่าตายาย) 4 คน 2) พ่อแม่ของปู่ย่าตายาย (ทวด) 8 คน 3) พ่อแม่ของทวด (เทียต) 16 คน 4) พ่อแม่ของเทียต 32 คน 5) พ่อแม่ของรุ่นที่ 4 64 คน 6) พ่อแม่ของรุ่นที่ 5 128 คน 7) พ่อแม่ของรุ่นที่ 6 256 คน

³ คำว่าญาติ 9 ชั่วโคตร คือ พ่อแม่ ปู่ย่าตายาย ทวด เทียต (นับจากตัวเองขึ้นไป 4 ชั่วอายุ) ลูก หลาน เหลน ลื้อ (นับลงมา 4 ชั่วอายุ) และนับตัวเองอีก 1 รวมเป็น 9 ชั่วอายุหรือ 9 ชั่วโคตร

สูตรอุลลัมพนสูตร (盂蘭盆經)” พระสูตรฝ่ายมหายานดังกล่าวนี้ว่าด้วยเรื่องของพระโมคคัลลานะที่มีปณิธานปรารถนาจะทดแทนพระคุณบุพการีด้วยอภิญญาญาณทำให้ทราบวามารดาตนอดอยากหิวโหยเนื่องจากอุบัตินอยู่ ณ เปรตภูมิ พระโมคคัลลานะจึงนำบาตรข้าวไปโปรดดวงวิญญาณของมารดาแต่ยังมีทันที่อาหารจะได้เข้าปากก็กลับกลายเป็นถ่านเพลิงเผาไหม้ทำให้ไม่สามารถกินอาหารได้ พระโมคคัลลานะจึงนำความกลับไปกราบทูลพระพุทธรเจ้า พระองค์ตรัสว่ามารดาของพระโมคคัลลานะประกอบอกุศลกรรมเป็นนิจ เกินกำลังฤทธิ์และบุญกุศลของพระโมคคัลลานะที่จะบรรเทาอกุศลกรรมนั้นได้ ต้องอาศัยบุญฤทธิ์ของพระอริยสงฆ์สาวกผู้มาจากทิศทั้งสี่จึงสามารถปลดเปลื้องทุกข์ของมารดาได้และตรัสว่า ในวัน 15 ค่ำกลางเดือน 7 อันเป็นวันมหาปวารณาออกพรรษาของพระสงฆ์ให้จัดเตรียมภัตตาหารกับสิ่งสักการะใส่ภาชนะถวายแด่หมู่สงฆ์ผู้มาจากทิศทั้งสี่ อาณิสต์แห่งสังฆทานนี้จะทำให้บิดามารดาในอดีตทั้ง 7ชั่วอายุ บิดามารดาในชาตินี้ตลอดจนวงศาตมญาติพ้นจากอบายภูมิทั้ง 3 เมื่อพระโมคคัลลานะได้กระทำตามจึงทำให้มารดาของพระโมคคัลลานะพ้นจากอบายภูมิ ด้วยคติแนวคิดเรื่องพ่อแม่ 7ชั่วอายุทั้งในบทละครในเรื่องนี้และในพระสูตรต่างสอดคล้องกันในการแสดงออกถึงความกตัญญูตเวทีผู้วิจัยจึงมีความคิดเห็นว่าการที่ณัณมีท์ชุมะรุตัดสินใจลงมือทำบ้านก้าวเข้าสู่หนทางแห่งธรรมนั้นไม่เพียงแต่จะเป็นการสร้างบุญกุศลแก่ชีวิตของตนเองหลังความตายเท่านั้นหากยังเป็นการแก้ปัญหาความทุกข์ของตนเองที่วิตกกังวลเกี่ยวกับโลก

หลังความตายของบิดามารดา การออกบวชจึงยังมีวัตถุประสงค์เพื่อหวังให้วิญญาณของบิดามารดาและบรรพบุรุษพ้นจากอบายภูมิ 3 ไปยังพุทธเกษตรสุขาวดีอีกด้วย

6.2 ตัวละครบ่าว

6.2.1 ความทุกข์อันเกิดจากการพลัดพรากและการยึดถือคำสั่ง

ความทุกข์ของทะเลกะมิผู้เป็นบ่าวเกิดจากการพลัดพรากกับณัณมีท์ชุมะรุลูกของเจ้านายที่ตนเลี้ยงดูตามคำสั่งเสียของเจ้านายก่อนตาย ประหนึ่งตั้งเป็นลูกของตนเอง นอกจากนี้ทะเลกะมียังเกิดความรู้สึกทุกข์ร้อนเนื่องมาจากการยึดถือในการปฏิบัติตามคำสั่งเสียของเจ้านายที่สั่งให้ดูแลณัณมีท์ชุมะรุ กอปรกับแนวคิดทางสังคมในสมัยนั้นที่ให้ความสำคัญกับการจงรักภักดีต่อเจ้านายตามความเชื่อเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างนาย-บ่าวที่มีถึง 3 ชาติ นั่น ๓ ชาติ นั้น ๓ ชาติ (อ้างถึงใน สิริมนพสุริยวงศ์ไพศาลและวินัย จามรสสุริยา, 2555, น. 72) กล่าวว่า “ความเชื่อที่ว่าความผูกพันระหว่างเจ้านายกับลูกน้องมี 3 ชาติ สามีกกับภรรยา มี 2 ชาติ พ่อแม่กับลูกมี 1 ชาติ นั้นเป็นความเชื่อของคนทั่วไปในสังคมยุคกลางจนถึงยุคใหม่ โดยมีรากฐานมาจากความเชื่อทางพุทธศาสนา ความเชื่อนี้แพร่หลายมากจึงปรากฏในบทละครโนซึ่งมักแฝงความเชื่อทางพุทธศาสนาที่เน้นเรื่องกฎแห่งกรรมและการเวียนว่ายตายเกิด กรรมในอดีตชาติส่งผลถึงชาติปัจจุบัน กรรมในปัจจุบันส่งผลถึงอนาคต ความเชื่อเรื่องความผูกพันของคนตามสถานภาพต่างๆ โดยเฉพาะระหว่างเจ้านายกับลูกน้อง สะท้อนสภาพ

สังคยुकกลางที่บ้านเมืองไม่สงบมีสงครามเกิดขึ้น เกือบตลอดเวลา ลูกน้องในอุดมคติคือผู้ที่ซื่อสัตย์ และจงรักภักดีต่อเจ้านายถึงขนาดที่ยอมตายแทนเจ้านายได้ ลูกน้องถูกสอนว่าต้องให้ความสำคัญกับเจ้านายมากกว่าคนในครอบครัวของตนเอง”

ดังนั้นเมื่อทะกะมิทราบว่ามีผู้ซุ่มรุกรูของเจ้านายหนีไปบวช ทะกะมิจึงคร่ำครวญด้วยความเสียใจตั้งข้อสงสัยที่ปรากฏหลังจากที่ทะกะมิอ่านจดหมายแล้วต่อไปนี้

ความทุกข์ของทะกะมิเป็นความทุกข์ที่เกิดจากความพลัดพรากจากลูกของเจ้านาย จึงเกิดการคร่ำครวญตัดพ้อเมื่อถูกณินมีที่ซุ่มรุกรูทิ้งไป เพราะรู้สึกวาทนขาดที่พึ่งเช่นเดียวกับขาดต้นไม้ไว้เป็นที่พึ่งยามมีลมพายุพัดมา อีกทั้งยังเกิดจากความรับผิดชอบในหน้าที่ตามคำสั่งเสียของเจ้านายที่ให้ดูแลลูกชาย ดังนั้นความรู้สึกต้องการจะให้ณินมีที่ซุ่มรุกรูกลับมาอยู่ด้วยกัน ความต้องการดูแลณินมีที่ซุ่มรุกรูตามคำสั่งเสียของนายจึงเป็นเหตุที่ทำให้ทะกะมิรู้สึกเป็นทุกข์กระทั่งกลายเป็นผู้ที่มีสติฟั่นเฟือนไป

恨めしの御事や。恨めしの御事や。たとひ世を捨て給ふとも。
三世の契りなるものを。いつくまでも御供に。などや伴ひ給はぬぞ。
今は散り行く花守の。頼む木蔭も嵐吹く。行方やいづち雲水の。
跡を慕ひていつくとも知らぬ道にぞ出でにける知らぬ道にぞ出でにける。

(佐成健太郎, 1991, pp. 605-606)

“น่าขมขื่นเสียนี้กระไร แม้ท่านจะละทางโลกนี้แล้วแต่ความลัมพันธ์ 3 ชาตของเรานั้น ก็ยังคงอยู่ไม่ใช่หรือ เหตุใดจึงไม่พาข้าไปด้วยเล่า เมื่อนายน้อยออกบวชไปแล้ว บัดนี้ข้าไรที่ไป ประหนึ่งไร้ร่มไม้ไว้พึ่งพายามลมพายุพัด ข้าจะออกเดินทางเที่ยวตามหานายน้อยแม้ไร้จุดหมาย”

6.2.2 การแก้ปัญหาความทุกข์ด้วยการออกติดตาม

เมื่อทะกะมิประสบกับความทุกข์อันเกิดจากการพลัดพรากจากณินมีที่ซุ่มรุกรู แม้ณินมีที่ซุ่มรุกรูจะกล่าวห้ามมิให้ออกตามหาไว้ในจดหมาย แต่ทะกะมิไม่สามารถทำตามที่กล่าวห้ามได้ เนื่องจากยึดถือในหน้าที่ของบ่าวที่พึงปฏิบัติตามคำสั่งเสียของเจ้านาย ทะกะมิจึงตัดสินใจออกเดินทางติดตามหาโดยที่ตนเองก็ไม่ว่าจะไปตามหาที่ใดและไม่รู้ว่าจะพบหรือไม่ดังความว่า

หลังจากที่ทะกะมิออกติดตามกระทั่งได้

เดินทางรอนแรมมาจนถึงวัดบนภูเขาโคยะซึ่งเป็นวัดที่ณินมีที่ซุ่มรุกรูมาพักอยู่ โดยที่ทั้งสองต่างก็ไม่ทราบมาก่อน และได้เข้าไปพักที่บริเวณใต้ต้นสนซังโกะโนะมะทซุ (三鈷の松) พระที่วัดบนภูเขาโคยะเมื่อเห็นทะกะมิที่เป็นดังคนสติฟั่นเฟือนจึงได้ไล่ให้ทะกะมิรีบออกไปจากบริเวณวัดเนื่องจากเกรงคำครหาของผู้คน ฝ่ายณินมีที่ซุ่มรุกรูนั้นเมื่อแรกพบก็จำทะกะมิได้แต่ยังคงแกล้งไม่รู้จักและปล่อยให้ทะกะมิสนทนาได้ตอบกับพระที่วัดว่า การที่มาภูเขาแห่งนี้ก็เพื่อต้องการตามหาเจ้านายและต้องการบวชไปพร้อมกับเจ้านาย

薄墨に書く玉章と見ゆるかな。霞める空に。帰る雁の翼につけしは
蘇武が文それは故郷の旅衣。君を忘れぬ心ぞかし。われも主君
の御行方。上の空なる御跡を尋ねや逢ふと遙々の。陸奥紙に書き残す。
文こそ君の形見なれ。あら覚束なの御身の行方やな。

(佐成健太郎, 1991, p. 607)

“ฝูงห่านป่าที่บินอยู่บนท้องฟ้าท่ามกลางหมู่เมฆ ดูราวกับตัวหนังสือที่เขียนอยู่ใน
กระดาษจดหมาย พลางนึกถึงจดหมายที่ซู่⁵ นำไปผูกติดอยู่กับปีกของห่านป่าส่งกลับ
ไปยังบ้านเกิด นี่เป็นเพราะในใจไม่อาจลืมนายน้อยได้ แม้ว่าจะไม่รู้จุดหมายปลายทาง
ทั้งยังไม่ว่าจะได้พบหน้าหรือไม่ แต่ว่าจะออกเดินทางติดตาม จดหมายที่ท่านเขียน
ทิ้งไว้ในกระดาษแห่งแคว้นมิชิโนะกุแดนไกลนี้จะเป็นของคู่อื่นๆ อา กังวลใจเหลือเกิน ท่าน
ไปอยู่แห่งใดกันนะ”

ワキ 「不思議やな姿を見れば異形なる有様なり。この高野の内へは叶ひ候まじ。
人に咎められぬさきに疾疾う出で候へ。

シテ 「これは御利益ともなき仰かな。人を尋ねてこの山に来るを。唯帰れとは御
情なや。『かかる結界清浄の地に。入り定まれる高野の山を。帰り出でよの
御説教。心得ずこそ候へとよ。

ワキ 「入り定まれるとは高野の山とは。耳に留まる言葉なり。

シテ 「げにもげにも入定と申すことは。憚り多き言葉やらんさりながら。
かく世を遁れ身を捨てて。山に入るは順義ならずや。

ワキ 「さてはおことは人をば尋ねず。われとその身を捨人か。

シテ 「いや尋ぬる主君も捨人なれば。出家の御供申さん為。『われも憂身を捨人な
り。

(佐成健太郎, 1991, pp. 609-610)

ระกั: นำประหลาดใจนัก ดูเจ้าแล้วท่าทางเหมือนคนสติฟั่นเฟือน คนสติไม่ดีเข้ามาภายใน
วัดที่เขาโคยะแห่งนี้ไม่ได้หรอกนะ เจ้ารีบออกไปจากที่นี่เสียเถิด ก่อนที่ใครมาดำเนิน
เตียนได้

⁵ ตัวละครรอง

⁶ ซู่ (蘇武) เป็นขุนนางของจีนที่ถูกจับตัวไปกักขังเป็นเวลานานถึง 19 ปี ในสมัยราชวงศ์ถังโดยชนชาติมองโกล

ฉิเตะ⁶: ท่านว่าเราไม่มีบุญที่จะอยู่ที่นี้ เรามาที่นี่ก็เพื่อที่จะตามหาคนหนึ่งแต่ท่านกลับไล่เราไปด้วยวาจาที่ไร้น้ำใจนัก ไม่คิดเลยว่าท่านจะไล่เรามากจากภูเขาโคยะสถานปฏิบัติบำเพ็ญเพียรอันศักดิ์สิทธิ์เช่นนี้

วกิ: ภูเขาโคยะสถานปฏิบัติบำเพ็ญเพียร คำๆ นี้สะกดหูเรานัก

ฉิเตะ: คนที่กล่าวว่าจะมาฝึกปฏิบัติบำเพ็ญเพียรนั้นคงจะมีอยู่มากแต่การที่ละทิ้งทางโลก ออกบวชเข้ามาอยู่ในป่าเขาเช่นนี้ก็เพื่อที่ปฏิบัติตามพระธรรมวินัยไม่ใช่หรือ

วกิ: ตกลงว่า เจ้าจะมาบวช ไม่ได้มาตามหาคนแล้วใช่ไหม

ฉิเตะ: มิได้ นายน้อยที่เราตามหาท่านออกบวช เราจึงได้สละทางโลกประสงค์ที่จะออกบวชด้วย

ยะมะโอะริ เทะทซุโอะ (山折哲雄, 2014, pp. 169-172) ได้อธิบายถึงเหตุการณ์ตอนที่ทะกะมิขึ้นไปที่ภูเขาโคยะว่าเป็นการแอบลักลอบขึ้นไป เมื่อขึ้นไปแล้วได้ยินเสียงสวดนมบุทซุหรือการสวดท่องพระนามพระอมิตาภะแล้วเกิดความเลื่อมใสจึงหายจากอาการสติฟั่นเฟือนกลับคืนมามีสติดังเดิม อาจกล่าวได้ว่าอานิสงส์จากการโปรดสัตว์ของพระอมิตาภะ เสียงสวดท่องพระนามพระอมิตาภะเป็นเหตุให้คลายจากอาการฟั่นเฟือน ยะมะโอะริอธิบายเพิ่มเติมเกี่ยวกับชื่อดันสนซังโกะโนะมะทซุซึ่งเป็นสถานที่ที่ทะกะมิได้พบกับณุมิทซุเมะรุว่า พระคุกะอิ (空海ค.ศ. 774-835) หรือท่านโคโบ ดะอิฉิ (弘法大師) ผู้ก่อตั้งพุทธศาสนานิกายมิจินงันที่มีศูนย์กลางอยู่ที่ภูเขาโคยะ ท่านได้เดินทางไปศึกษาพุทธศาสนาในประเทศจีน ก่อนกลับประเทศญี่ปุ่นท่านได้ขว้างวัชระ⁷ ชนิดที่มีปลายสามแฉกเรียกว่าซังโกะโม (三鈷杵) มายังดินแดนทางทิศตะวันออก เมื่อเดินทางกลับมาถึงญี่ปุ่นท่านได้ค้นหาจนพบว่าซังโกะโมได้มาติดอยู่ที่ยอดดันสนบนภูเขาโคยะ ต่อมาท่านจึงได้สร้างวัดคงโงบุจิ (金剛峰寺) ณ ที่ที่พบซังโกะโมนั้น เนื่องจากดันสน

ดังกล่าวมีใบสามแฉกเช่นเดียวกับลักษณะของซังโกะโมจึงได้ชื่อว่าซังโกะโนะมะทซุ ภายหลังที่ท่านโคโบมรณภาพ การเผยแพร่คำสอนของท่านโคโบให้กว้างไกลจึงเป็นหน้าที่ของพระที่วัดบนภูเขาโคยะ ดังนั้นที่ภูเขาโคยะนอกจากในตอนกลางคืนจะมีการสวดท่องพระนามของพระอมิตาภะแล้ว (南無阿弥陀仏) ในตอนกลางวันยังมีการสวดท่องพระนามของท่านโคโบ ดะอิฉิ (南無大師遍照金剛) ดังกึกก้องอีกด้วย

6.2.3 การแก้ปัญหาความทุกข์ด้วยการโน้มน้าวจิตใจ

หลังจากการสนทนาระหว่างทะกะมิกับพระที่วัดบนภูเขาโคยะ ท้ายที่สุดณุมิทซุเมะรุยอมเปิดเผยตัวเอง ทะกะมิจึงได้พยายามเจรจาเพื่อโน้มน้าวใจให้ณุมิทซุเมะรุเดินทางกลับไปบ้านด้วยกัน ด้วยการกล่าวให้คิดว่าหากออกบวชแล้วจะไม่มีผู้ดำรงสืบทอดตระกูลอิระมะทซุ ณุมิทซุเมะรุจึงตัดสินใจที่จะไม่บวชแต่จะทดแทนบุญคุณของบิดามารดาด้วยการสืบทอดตระกูลให้ดำรงอยู่ต่อไป ท้ายที่สุดทั้งสองคนจึงได้ออกจากวัดและลงจากภูเขาโคยะกลับไปใช้ชีวิตที่บ้านต่อไป

⁶ ตัวละครเอก

⁷ ในคิตพราหมณ์-ฮินดู วัชระ (金剛杵) เป็นอาวุธมีลักษณะปลายแหลมทั้งสองด้าน ตรงกลางเป็นทึบ ส่วนปลายแหลมนั้นอาจมีหลายรูปแบบ อาทิ มีแฉกเดียว เรียกว่า 独鈷杵 มีสามแฉก เรียกว่า 三鈷杵 มีห้าแฉก เรียกว่า 五鈷杵 เป็นต้น

- 子方 「やあいかにあれなるは高師の四郎にてはなきか。何とてこれまで来りたるぞ。
シテ 「や。あれにましますは春満殿にて御座候か。何とてこれまで来るとは。あら
情なの御言葉や。たとひ御身を捨て給ふとも。いかでか捨てさせ申すべき。御心
を静めて聞し召せ平松の御名字を誰か続がせ給ふらん。まづこの旅は御帰り
あつて。さてその後はともかくも。『御意をばなどか背かんと。
地 「御袖にとりつきて。三世の契り朽ちせねば。これまで尋ね紀の国や。高野の
山陰頼む主君に逢ふぞ嬉しき。
地 『かくあるべきにあらざれば。高野の山立ち出でて。語り慰め古里に。御供申し
帰りつつ。ともに行末栄えけり。これも御法を広めにし。大師の恵みなり
けりや。大師の恵みなりけりや。

(佐成健太郎, 1991, pp. 614-615)

โคะกะตะ⁸: เอ๊ะ ที่อยู่ตรงนั้นนะท่านทะกะมิโนะมิโระไม่ใช่หรือ ทำไมท่านมาอยู่ที่นี่ได้

มิโตะ: อ๊ะ ท่านคือท่านฉุนมิทซุไซโหม ท่านถามเราว่าทำไมถึงมาที่นี่ได้ ช่างเป็นคำพูด
ที่เย็นชานัก แม้ว่าท่านประสงค์จะละทางโลกแล้วก็ตามแต่ใจคอท่านจะทิ้งกัน
ไปได้ลงคอเขียวหรือ เอาละ นายน้อยใจเย็นๆ ฟังเราก่อนนะ หากท่าน
ออกบวชไปแล้วใครเล่าจะเป็นผู้สืบสกุลของท่านพ่อฮิระมะทซุ ท่านกลับไปกับเรา
ก่อนเถิด แล้วหลังจากนั้นท่านจะตัดสินใจอย่างไรเราก็จะไม่ขัดขวาง

นักร้องประสานเสียง: ความสัมพันธ์ระหว่างนาย-บ่าว 3 ชาตินี้ของเราไม่มีวันขาด การที่มาถึงที่นี่
และได้พบกับนายน้อยด้วยอาณิสงค์แห่งภูเขาคอยะ นำยินดีนัก

นักร้องประสานเสียง: เพราะไม่อาจที่จะอยู่ได้ตลอดไป ทะกะมิ มิโระจึงออกเดินทางจากภูเขาคอยะ
ทะกะมิพูดคุยกุหลาบประโลมใจต่างๆ นานาระหว่างทางที่กลับบ้านด้วยกัน
นาย-บ่าวพูดคุยกุหลาบจนาคต หากจะกล่าวไปแล้วนี่คงเป็นอาณิสงค์ผลบุญจากการที่
ท่านโคโตะได้เผยแผ่พระพุทธธรรมคำสอนให้กว้างไกล

ความย้อนแย้งจากการตัดสินใจของ
ฉุนมิทซุเมรุที่ครั้งแรกตั้งใจจะออกบวชแต่สุดท้าย
เลือกการกลับไปสืบทอดตระกูลนั้น ะกิตะ ฮะรุโกะ
(脇田春子, 2013, pp. 161-162) กล่าวว่า
เป็นแนวคิดของครอบครัวที่เป็นตระกูลนักรบ

ในสมัยเอะโดะซึ่งให้ความสำคัญกับการดำรง
อยู่ของตระกูลเป็นอันดับหนึ่ง จากต้นฉบับบท
ละครที่แต่เดิมแต่งให้ตัวละครทั้งสองออกบวช
จำวัดอยู่ที่วัดบนภูเขาคอยะด้วยกันนั้น สำนักการ
แสดง 3 สำนัก คือโฮโธ (宝生) คงโง (金剛)

⁸ ตัวละครเด็ก

และคิตะ (喜多) ต่างคงเนื้อหาตามต้นฉบับเดิม มีเพียงสำเนาการแสดงคันเสะ (観世) เท่านั้นที่ได้ปรับเปลี่ยนเนื้อหาตอนจบใหม่โดยให้ตัวละครทั้งสองออกจากวัดและลงจากภูเขากลับไปอยู่บ้านเพื่อสืบทอดตระกูลทดแทนบุญคุณบิดามารดาแทนวิธีการออกบวช

จากวิธีการแก้ปัญหาคความทุกข์ของ ฌุนมิทซึมุระจึกล่าว เมื่อวิเคราะห์วิธีการแก้ปัญหามาเพื่อการพัฒนาทุกข์ของตัวละคร ผู้วิจัยมีความเห็นว่าวิธีที่ ฌุนมิทซึมุระดำเนินนั้นสอดคล้องกับแนวทางปฏิบัติของมรรคในพุทธศาสนา ได้แก่ ความดำริชอบ ความใส่ใจถูกต้อง การคิดหาทางออกไปจากทุกข์ตามกฎแห่งเหตุผล (สัมมาสังกัปปะ) โดยเริ่มตั้งแต่การใส่ใจที่นุ่มนวลในการออกบวชเพื่อความหลุดพ้นทั้งเพื่อตนเองและเพื่อบิดามารดา รวมทั้งความใส่ใจถูกต้องในการกลับไปทำหน้าที่สืบทอดตระกูลตามหน้าที่อันพึงกระทำของบุตร

ในขณะที่วิธีการแก้ปัญหาคความทุกข์ของ ทะกะมินั้น เมื่อวิเคราะห์วิธีการแก้ปัญหามาเพื่อการพัฒนาทุกข์ของตัวละคร ผู้วิจัยมีความเห็นว่าวิธีที่ ทะกะมิปฏิบัติสอดคล้องกับแนวทางของมรรค ได้แก่ ความดำริชอบ และการเจรจาชอบ (สัมมาสังกัปปะและสัมมาวาจา) ความดำริชอบในที่นี้เป็นความดำริในการทำกุศลธรรมโดยการออกเดินทางติดตามจนมาถึงภูเขาโคยะดินแดนแห่งการปฏิบัติธรรมอันศักดิ์สิทธิ์และความตั้งใจในการสละทางโลกเพื่อออกบวชของทะกะมิ ความคิดอันเป็นกุศลจึงอาจมีส่วนส่งผลให้ทะกะมิได้พบกับ ฌุนมิทซึมุระ โดยที่ไม่ได้ตั้งใจ สำหรับการเจรจาชอบนั้น พระอภิธรรมปิฎก เล่มที่ 2 วิกัณคปริกัณ (2539, น.172) อธิบายว่า สัมมาวาจา หมายถึง ความงดเว้นจากการพูดเท็จ ความงดเว้นจากการพูดส่อเสียด ความงดเว้นจากการพูดหยาบ ความงดเว้น

จากการพูดเพ้อเจ้อ เมื่อทะกะมิเดินทางมาถึงภูเขาโคยะและได้พบกับพระที่วัดได้เจรจาโต้ตอบกับพระด้วยคำพูดที่คมคาย และหลังจากที่ทะกะมิได้พบกับ ฌุนมิทซึมุระแล้วก็ได้พยายามที่จะกล่าวโน้มน้าวจิตใจด้วยเหตุผลเพื่อให้ ฌุนมิทซึมุระนึกถึงความกตัญญูที่จะต้องสืบทอดของบิดาผู้ล่วงลับโดยการกล่าวว่า “ถ้านายน้อยออกบวชไปแล้วใครจะเป็นผู้สืบทอดของท่านพ่ออิระมะทซึ” จากการแก้ปัญหาคความทุกข์ของตัวละครทั้งสองต่างส่งผลให้สามารถก้าวข้ามผ่านความทุกข์ทำให้ ฌุนมิทซึมุระผู้ที่มีความกตัญญูต่อบิดามารดาและบรรพบุรุษเกิดความรู้สึกกระสือกสั่นต่อหน้าที่ที่พึงกระทำ ในที่สุดจึงยอมลงจากภูเขาโคยะเดินทางกลับบ้านไปพร้อมกัน

7. บทสรุป

การศึกษาเรื่องความทุกข์และการแก้ปัญหาคความทุกข์ของตัวละครนาย-บ่าวในบทละครโนเรื่อง โคยะโมะโนะงุรุอิ สรุปผลการศึกษาดังนี้

(1) ฌุนมิทซึมุระ ตัวละครนาย มีความทุกข์เนื่องมาจากความกังวลในโลกหลังความตายของบิดามารดาซึ่ง ฌุนมิทซึมุระ แก้ปัญหาคความทุกข์ที่ประสบด้วยการการตัดสินใจออกบวชเพื่อหวังให้บิดามารดาที่ล่วงลับไปแล้วไปสู่พุทธเกษตรสุขาวดี

(2) ทะกะมิ ตัวละครบ่าว มีความทุกข์อันเนื่องมาจากการพลัดพรากจาก ฌุนมิทซึมุระลูกชายของเจ้านาย สิ่งที่เป็นเหตุแห่งทุกข์ของทะกะมิ คือ ความรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้านาย จึงต้องการให้ ฌุนมิทซึมุระกลับมาอยู่ด้วยกัน ซึ่งทะกะมิใช้วิธีการแก้ปัญหาคความทุกข์ที่ประสบ 2 วิธี ได้แก่ การออกเดินทางติดตามหาและการกล่าวโน้มน้าวจิตใจ

บทละครโนเรื่อง โคยะโมะโนะงุรุอิเป็นวรรณกรรมที่นำเสนอให้เห็นถึงทุกข์ เหตุแห่งทุกข์ และการแก้ปัญหามาเพื่อการพัฒนาทุกข์จากต้นหาของ

ตัวละคร ทั้งตัวละครนายและบ่าวต่างก็ดำเนินการ
แก้ปัญหาความทุกข์ตามหน้าที่ที่พึงกระทำทั้งใน
ฐานะของลูกและในฐานะของบ่าว อย่างไรก็ตาม
อาจกล่าวได้ว่าการแก้ปัญหาความทุกข์ดังกล่าว
นี้เป็นไปเพื่อให้ผ่านพ้นทุกข์ทางโลกียะของปุถุชน
ทั่วไปมิใช่เป็นการแก้ปัญหาความทุกข์เพื่อนำไปสู่

มรรคผลนิพพาน โดยแฝงแนวคิดความเชื่อต่างๆ
ทั้งทางโลกและทางธรรม สอดแทรกคุณธรรม
เรื่องความกตัญญูทวนที่ต่อบิดามารดาบุพการีผู้มี
พระคุณ แนวคิดเรื่องพุทธเกษตรสุชาติ ความเชื่อ
เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างนาย-บ่าวผ่านพฤติกรรม
ต่างๆของตัวละคร

เอกสารอ้างอิง (References)

- [1] พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- [2] เสาวลักษณ์ สุริยะวงศ์ไพศาล. (2528). *ศึกษาบทละครโน้*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาภาษาตะวันออก
คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- [3] วินัย จามรสุนทร. (2554). *หญิงร้างรักในบทละครโนของเสอะอะมิ*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท
สาขาวิชาวรรณคดีเปรียบเทียบ, คณะอักษรศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- [4] สิริมนพร สุริยะวงศ์ไพศาล และวินัย จามรสุนทร. (2555). *รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ คำกล่าวเกี่ยว
กับพ่อแม่ลูกในบทละครโน*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- [5] 佐成健太郎. (1991). 『謡曲大観第1巻』明治書院
- [6] 鈴木棠三、広田栄太郎. (1956). 『故事ことわざ辞典』東京堂
- [7] 山折哲雄. (2014). 『能を考える』中央公論新社
- [8] 脇田春子. (2013). 『能楽からみた中世』東京大学出版会

ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุนิสา ธรรมมาวิวัฒน์

หน่วยงานผู้แต่ง : คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

Assistant Professor Sunisa Tammawiwat

Affiliation : Faculty of Humanities and Social Sciences, Thepsatri Rajabhat University

Corresponding e-mail : snst@hotmail.com